

Тема 1.

**Повторення. Числові множини.
Тотожні перетворення
раціональних, ірраціональних,
тригонометричних
та логарифмічних виразів****Урок 7. Логарифм числа. Властивості логарифмів****РОБОЧИЙ АРКУШ**

(моє ім'я)

I. Очікувані результати навчальних досягнень

На уроці ви:

- 1) пригадаєте, для чого вводять поняття логарифма;
- 2) повторите означення логарифма й основну логарифмічну тотожність;
- 3) пригадаєте властивості логарифмів;
- 4) вдосконалисте навички обчислення логарифмічних виразів;
- 5) навчитесь використовувати набуті знання для розв'язування практичних задач.

II. Повторення

1. Спростіть вираз $\cos 101^\circ \cos 11^\circ + \sin 101^\circ \sin 11^\circ$.
2. Спростіть вираз $\sin\left(\frac{3\pi}{2} + \alpha\right) + \cos(2\pi - \alpha)$.
3. Скоротіть дробовий вираз $\frac{5x^3 - 5}{x^2 + x + 1}$.
4. Розкладіть на множники вираз $(x^2 - 4)^2 - 25$.
5. Скоротіть дробовий вираз $\frac{c - \sqrt[6]{c^5}}{\sqrt[3]{c} - \sqrt[6]{c}}$.

III. Логарифм числа

Означення. Логарифмом числа a за основою b ($a > 0, b > 0, b \neq 0$) називають показник степеня, до якого треба піднести число b , щоб отримати a .

Записують так: $\log_b a = x \Leftrightarrow a = b^x$.

Наприклад, $\log_3 81$ — це показник степеня, до якого треба піднести число 3, щоб отримати 81. Отже, $\log_3 81 = 4$, бо $3^4 = 81$.

Означення. Якщо основою логарифма є число 10, то такий логарифм називають **десятковим логарифмом**.

Замість $\log_{10} a$ записують $\lg a$.

Означення. Якщо основою логарифма є число $e \approx 2,718281\dots$, то такий логарифм називають **натуральним логарифмом**.

Замість $\log_e a$ записують $\ln a$.

Приклад 1. Обчисліть $\log_7 \log_3 \log_2 8$.

Розв'язання. Оскільки $\log_2 8 = 3$, то $\log_7 \log_3 \log_2 8 = \log_7 \log_3 3$.

Оскільки $\log_3 3 = 1$, то $\log_7 \log_3 3 = \log_7 1 = 0$.

Відповідь. 0.

IV. Основна логарифмічна тотожність

Основна логарифмічна тотожність випливає з означення логарифма:

$$b^{\log_b a} = a, (a > 0, b > 0, b \neq 0).$$

Наприклад, $7^{\log_7 5} = 5$.

При обчисленні значень логарифмічних виразів із основною логарифмічною тотожністю використовують також властивості степенів:

1) $a^{c+d} = a^c \cdot a^d$;

2) $a^{c-d} = a^c \cdot a^{-d} = \frac{a^c}{a^d}$;

3) $a^{cd} = (a^c)^d = (a^d)^c$.

Приклад 2. Обчисліть значення виразу $49^{\log_7 3}$.

Розв'язання. $49^{\log_7 3} = (7^2)^{\log_7 3} = (7^{\log_7 3})^2 = 3^2 = 9$.

Відповідь. 9.

VI. Властивості логарифмів

Нехай $a > 0, a \neq 1, b > 0, b \neq 1$. Тоді виконуються властивості 1) – 8):

1) $\log_a 1 = 0$;

2) $\log_a a = 1$;

3) $\log_a (xy) = \log_a |x| + \log_a |y|$;

$$4) \log_a \frac{x}{y} = \log_a |x| - \log_a |y|;$$

$$5) \log_a x^n = n \log_a |x|;$$

$$6) \log_{a^m} x = \frac{1}{m} \log_a |x|;$$

$$7) \log_a b = \frac{\log_c b}{\log_c a}, \quad c > 0, c \neq 1;$$

$$8) \log_a b = \frac{1}{\log_b a}.$$

Примітка. Якщо логарифм підносять до степеня, то записують: $\log_a^n b = (\log_a b)^n$.

Приклад 3. Обчисліть значення виразу $\log_8^4 4^2$.

$$\text{Розв'язання. } \log_8^4 4^2 = (\log_8 4^2)^4 = (\log_{2^3} 2^4)^4 = \left(\frac{4}{3} \log_2 2\right)^4 = \left(\frac{4}{3}\right)^4 = \frac{256}{81} = 3\frac{13}{81}.$$

$$\text{Відповідь. } 3\frac{13}{81}.$$

VII. Застосування властивостей логарифмів для перетворення логарифмічних виразів

Означення. Знаходження логарифмів заданих чисел або виразів називається **логарифмуванням**.

Логарифмувати вирази можна логарифмом за будь-якою додатною основою, крім 1.

Означення. Знаходження чисел (виразів) за їхнім логарифмом, називається **по-тенціюванням**.

Приклад 4. Прологарифмуйте вираз $48a\sqrt[3]{ab^5}$ за основою 2.

$$\begin{aligned} \text{Розв'язання. } \log_2(48a\sqrt[3]{ab^5}) &= \log_2 48 + \log_2 a\sqrt[3]{a} + \log_2 b^5 = \\ &= \log_2(2^4 \cdot 3) + \log_2 a^{1+\frac{1}{3}} + \log_2 b^5 = \log_2 2^4 + \log_2 3 + \log_2 a^{\frac{4}{3}} + \log_2 b^5 = \\ &= 4 + \log_2 3 + \frac{4}{3} \log_2 a + 5 \log_2 b. \end{aligned}$$

$$\text{Відповідь. } 4 + \log_2 3 + \frac{4}{3} \log_2 a + 5 \log_2 b.$$

VIII. Розв'язування практичної задачі

Як я вирішую певну проблему?

Задача. Власник підприємства інвестував певну суму коштів у розвиток виробництва. За оцінками економістів, вартість компанії зростає щороку на 12%, завдяки прибутку та реінвестуванню. Через скільки років вартість бізнесу перевищить початкову більш ніж утричі?

ІХ. Тренувальні вправи. Три рівні складності: А, В, С

Рівень А

1. Доведіть, що рівність правильна:

1) $\log_6 216 = 3$;   2) $\lg 0,001 = -3$;   3) $\ln \frac{1}{e} = -1$;   4) $\log_{13}(11 - 2 \cdot 5) = 0$.

2. Обчисліть:

1) $\log_2 32$;   2) $\log_7 \frac{1}{7}$;   3) $\log_{31} 1$;   4) $\lg 100$.

3. Обчисліть:

1) $\log_{\frac{1}{2}} 64$;   2) $\log_5 0,04$;   3) $\log_{\sqrt{5}} 25$;   4) $\log_7 \frac{1}{49}$.

4. Обчисліть:

1) $\log_5 25 - \log_3 \frac{1}{27}$;   2) $\log_6 216 + \log_8 \sqrt{8}$.

5. Розв'яжіть рівняння:

1) $3^x = 6$;   2) $2^{x+1} = 9$;   3) $\left(\frac{1}{7}\right)^x = 5$;   4) $5^x = 0,5$.

6. Розв'яжіть рівняння:

1) $\log_x 243 = 5$;   2) $\log_x 0,04 = -2$;   3) $\lg x = 4$;   4) $\ln 5x = 5$.

7. Обчисліть:

1) $7^{\log_7 14}$;   2) $3^{\log_3 5}$;   3) $10^{\lg 80}$;   4) $e^{\ln 5}$.

8. Знайдіть значення виразу:

1) $\log_8 16 + \log_8 4$;   2) $\log_6 108 - \log_6 3$;   3) $3^{\frac{1}{\log_7 3}}$;   4) $10^{\frac{1}{\log_7 10}}$;
5) $\frac{\lg 64}{\lg 8}$;   6) $100^{\lg 20}$;   7) $\log_3 4 \cdot \log_{16} 27$;   8) $\log_7 \log_3 \log_2 8$.

Рівень В

1. Знайдіть $\log_a b$, якщо:

1) $\log_{a^4} b = 3$;   2) $\log_a \sqrt[3]{b} = 5$;   3) $\log_b a = 7$;   4) $\log_{b^2} a^3 = 6$.

2. Обчисліть:

1) $4^{\log_{16} 9}$;   2) $3^{\log_{\sqrt{3}} 12}$;   3) $10^{\frac{\lg 8 + \lg 9 - \frac{1}{\log_2 10}}{\log_2 10}}$;   4) $\log_{64} \frac{\log_5 81}{\log_5 3}$.

3. Відомо, що $\log_{12} 3 = m$. Знайдіть значення виразу:

1) $\log_{12} 27$;   2) $\log_{12} 16$.

4. Обчисліть:

1) $11^{\frac{1 + \log_{\frac{1}{11}} 5}{11}}$;   2) $5^{2 + \frac{3}{\log_7 25}}$;   3) $32^{\frac{1}{5 \log_6 2}}$;   4) $11^{2 - \frac{3}{2 \lg 11}}$.

5. Розв'яжіть рівняння:

1) $8 \cdot 2^{3x} = 11$;

2) $\left(\frac{1}{7}\right)^{2-x} = \log_{25} 5$;

3) $\log_{2x-1} 0,04 = 2$;

4) $\ln(25 - 2x) = \log_2 32$.

6. Знайдіть x , якщо:

1) $\log_{11} x = 2\log_{11} 3 - 0,5\log_{11} 9 + 3\log_{11} 2$;

2) $\lg x = 2\lg 7 - 0,5\lg m + 6\lg \sqrt{c}$.

7. Прологарифмуйте за основою 3 ($a > 0, b > 0$):

1) $\frac{b^7}{27a^5}$;

2) $\left(\sqrt[5]{a^3 b^7}\right)^{\frac{3}{2}}$.

8. Обчисліть:

1) $16^{\log_4 2} + 4^{1-2\log_4 2}$;

2) $5^{\frac{3}{\log_7 5}} \cdot \lg \sqrt[3]{0,1}$;

3) $\frac{\log_2^2 14 + \log_2 14 \cdot \log_2 7 - 2\log_2^2 7}{\log_2 14 + 2\log_2 7}$;

4) $\frac{\log_{35}^2 7 - 2\log_{35} 7 \cdot \log_{35} 5 - 3\log_{35}^2 5}{2(\log_{35} 7 - 3\log_{35} 5)}$.

Рівень С

1. Знайдіть $\log_a \frac{b}{a}$, якщо:

1) $\log_a b = 12$;

2) $\log_b a = 5$.

2. Знайдіть $\log_a \frac{1}{b}$, якщо:

1) $\log_b \frac{1}{a} = 6$;

2) $\log_{a^2} b^3 = 18$.

3. Знайдіть $\log_{b^5} \sqrt[3]{a}$, якщо:

1) $\log_a \frac{a^2}{b} = 10$;

2) $\log_b \frac{\sqrt{b}}{a^2} = 30$.

4. Обчисліть:

1) $3^{\log_{\sqrt{3}} 4 - 3\log_3 2}$;

2) $\log_5 128 \log_{19} 5 \log_{\sqrt{2}} 19$.

5. Відомо, що $\log_3 5 = n$. Знайдіть значення виразу:

1) $\log_3 1,25$;

2) $\log_3 \frac{1}{5}$;

3) $\log_{\frac{1}{3}} \frac{1}{125}$;

4) $\log_{\sqrt{25}} \sqrt[3]{3}$.

6. Знайдіть x , якщо:

1) $\log_a x = 3\log_a 7 - \frac{5}{4}\log_a b + \frac{1}{6}\log_a c$;

2) $\log_a x = \frac{1}{3}\log_a 5 + 3\log_{a^2} b - \frac{1}{6}\log_a c^6$.

7. Обчисліть:

1) $\log_{16} (\cos^2 30^\circ - \sin^2 30^\circ)$;

2) $\frac{1}{\log_8 12} + \frac{1}{\log_{18} 12} + \lg 0,01$;

3) $7^{\frac{4}{\log_{\sqrt{2}} 7} + \frac{1}{3}\log_7 27} + 20\log_5 \sqrt[4]{5\sqrt[5]{5}}$;

4) $\log_7 (5 - 2\sqrt{6}) + \log_7 (5 + 2\sqrt{6})$;

$$5) \log_{4-\sqrt{15}}(4 + \sqrt{15});$$

$$6) \frac{2\lg 3 + 2\lg 2 + \lg 6}{2\lg \sqrt{3} + \lg 2};$$

$$7) \log_{\frac{\pi}{2}} \operatorname{tg} 5^\circ + \log_{\frac{\pi}{2}} \operatorname{tg} 25^\circ + \dots + \log_{\frac{\pi}{2}} 65^\circ + \log_{\frac{\pi}{2}} 85^\circ.$$

8. Побудуйте графік функції:

$$1) y = 6^{\log_6(x-3)};$$

$$2) y = \log_{x+4}(x+4);$$

$$3) y = 8^{\frac{2}{\log_x 8}};$$

$$4) y = \log_{\frac{1}{3}} \log_{2-x}(2-x)^9.$$

Рефлексія

1. Я знаю означення логарифма числа.

Так

Ще треба потренуватися

Ні

2. Я знаю, що таке десятковий логарифм і як він позначається.

Так

Ще треба потренуватися

Ні

3. Я знаю, що таке натуральний логарифм і як він позначається.

Так

Ще треба потренуватися

Ні

4. Я знаю основну логарифмічну тотожність.

Так

Ще треба потренуватися

Ні

5. Я вмію обчислювати числові значення логарифмів.

Так

Ще треба потренуватися

Ні

6. Я розумію, як використовувати вивчену тему для розв'язування задач практичного змісту.

Так

Ще треба потренуватися

Ні

